

KÉPZŐMŰVÉSZET

Alkotás, tanítás, népművelés

Beszélgetés Szalay Ferenc SZOT-díjossal

A tudósítás, melyből megtudtuk a hírt, rövid: „A Szakszervezetek Országos Tanácsa 1972. május 1-e, a munkások szakszervezetek napja alkalmából a SZOT művészeti díjával tüntette ki Szalay Ferenc festőművészt, sajátos légkörű, paraszti életképek festéséért, eredményes pedagógiai és népművelői munkájáért.”

Egy elkötelezett festőművészt köszöntött ezzel a díjjal a SZOT, s útján a szervezett dolgozók sokezeres táborára. Olyan művészt, akinek életében az alkotás, a pedagógiai és népművelői tevékenység elválaszthatatlanul összefonódott. Olyan embert, aki erőt, energiát nem kímélve igyekszik mindhárom területen teljesíteni, egészet nyújtani. Szalay Ferenc Munkácsy-díjas festőművész generációjának egyik legeredetibb egyénisége. Művészi munkája egyik alappillére a megújult vásárhelyi festészetnek, realista alkotásain elkötelezetten ábrázolja a mai magyar falu változó világát, a dolgozó emberek, az alföldi parasztság életét. A díjat odaítélő bizottság is ezt emelte ki első helyen értékelésében. A festő így vall:

— Régi, nagy vonzódás hozott Vásárhelyre, a főiskola elvégzése után. Mélyen érdekel az Alföld, a magyar parasztság világa. Izgalmas művészi feladat, hogy mit lehet még nekünk elmondani erről a vidékről, ezekről az emberekről, anynyi alkotás után. Festésem középpontjában elsősorban és meghatározó módon az emberábrázolás áll. A

környezet és az események csak az ember relációjában érdekelnek. Parasztabrázolás a szó klasszikus értelmében eltűnt, de sajátos jegyeket felmutatva alakul egy új paraszti típus, mint ahogy az utóbbi évek alatt új arcot öltött az egész magyar mezőgazdaság. Ebben a változó, alakuló világban rengeteg izgalmas téma kínálkozik megfigyeltésre. Ugyanakkor úgy érzem, nekünk képzőművészeknek is részt kell vállalnunk a megőrzés feladatából is. Jó volna úgy megalkotni valamit, hogy azzal megőriznénk a régi-ből minden emberit, igazat és szépet.

Szalay Ferenc vásárhelyi festőművész és szegedi pedagógus. A Tömörkény István gimnázium és művészeti szakközépiskola igazgatóhelyettese. Kiveszi részét nemcsak a pedagógiai munkából, de a népművelés ezernyi teendőjéből is je-

lentős részt vállal magára. Mint ahogy a SZOT-díj indoklása is bizonyítja, ez irányú munkája is kiemelkedő.

— A három dolog — alkotás, tanítás és népművelés — végső fokon elválaszthatatlan egymástól. Azt hiszem ennek a kulcsa ott van, hogy valom, egy képet nem elég megfesteni, azt el is kell juttatni a közönséghez. Ehhez nyújt segítséget a tanári munka és a népművelői tevékenység. Hihetetlenül jó és meghatározó érzés látni, hogyan fejlődnek, hogyan érnek fel a fiatalok az ide kerülő gyerekek. Megszerettem ezt a munkát, szívesen csinálom, hiszen tehetséges gyerekek között, jól felszerelt iskolában, alkotó módon tanítani nagyon megtisztelő feladat.

— Hazánban a képzőművészeti kultúra területén még rengeteg a tennivalónk — folytatta. — Érdeklődéssel és figyelemmel kísérem a megyében dolgozó képzőművészeti szakkörök munkáját, mert talán ott lehet és kell elkezdenni a korszerű vizuális kultúra alapjainak lerakását. Szívesen vállalom kiállításrendezést is, de az a véleményem, hogy a festmények előtt meg kell állni. Ezért vagyok ellene az olyan üzemi tárlatoknak, ahol átjáróház a kiállítási terem. Ez nem arisztokratizmus, ennnyit a festő és az alkotás is meg kell hogy érdemeljen.

— Nagyon meglepett a SZOT-díj, és nagyon örültem neki. Meglepett, mert nem teszek mást, csak azt, amiben hiszek.

Tandi Lajos

Alföld-festő

Kurucz D. István tárlata a Képcsarnokban

Az alföldi táj és alföldi ember költözött Kurucz D. István festményein két hétre a Képcsarnok szegedi kiállítótermébe. A tegnap, csütörtök délután D. Fehér Zsuzsa művészettörténész beszédével megnyitott tárlatnak jelképe is lehetne Kurucz D. István csikóportréja. Ki ismerhetné jobban a csikónál az alföldi pusztát minden szépségét, minden állandóságát és változásait? A csikóhoz hasonló ősi és tiszta kötődés fűzi Kuruczot a nagy magyar síksághoz, és a magyar parasztsághoz.

Életformát örökölt meg festményein Kurucz D. István, s ezért lesz több festészet a tájképfestésnél. Tömondatos Alföld-ábrázolásai, melyeken csak az ég és a föld találkozásának holdrámai ütközéseit, hol szelíd ölekezéseit festi le, ember környezetet mutat. Tanaképein közvetve ott dolgozik a természetrel oly szoros és közvetlen kapcsolatot élvező parasztember. Figurális festményein, melyeknek alakjai pusztai csikósok, subások, falusi koscsók és földművelő emberek, egy ősi, nyugalmas és megfontolt típus jelenik meg. Sajátos történelmi osztályt örökölt, a földdel való harcban, gondokban, életfogytiglani munkában megfáradt szomorú-tiszta embereket.

Képeinek kompozíciói nyugalmat és véglegességet ábrázolnak, egyensúlyuk mindig biztos, a művész közlendője mindig egyértelmű és világos. A látványból kiindulva mindig jelképes tájakat ábrázol egy letűnő életforma táji szimbólumaival. Rendteremtés, szabványosságban és művészi ábrázolási mód és feszültség jellemzi képeit. Eppen e nagyvonalúság, összefogottság és

tömondatos egyszerűség teszi alkotásait monumentálisakká. Sajátos festéstechnikája tudja a „nagy sötémi”-t szépségeiben feltárni, emberszabású tájja vázázsolni.

Felmerülhet a kérdés, lehet-e, kell-e még az Alföldről és emberéről, a letűnő életformáról szólni a képzőművészet nyelvén? Tud-e Kurucz D. István képein valami újat, eddig el nem mondottat ábrázolni?

A hagyományok mellett a ma Alföldje egy sor problémát tesz időszerűvé. A falusi életforma változása, a paraszti gondolkodás átalálása, a földnek és népének feszültségei mind napjaink kérdései. Kurucz D. István tanulságosan mutatja fel legsikerültebb képein az Alföld képzőművészeinek mai feladatait. A hűség voksát, az együttérzés becsületét, a hivatás komolyságát.

T. L.

Haláltánc

Angol film. August Strindberg színműve nyomán rendezte David Giles. Főszereplők: Laurence Olivier, Geraldine McEwan, Robert Lang, Carolyn Jones, Maggie Riley, Jeanne Watts, Janina Faye, Malcolm Reynolds, Peter Penry-Jones.

A vetítés kétharmadán minden rendben ment. Aztán nyugtalanodni kezdtek a nézők, sokan felálltak és otthagyták a filmet. Igazuk volt-e? A drámaíró Strindberg neve talán mindenki számára ismerős; Húsvétját nemrég láttuk ismét a tévében. Laurence Olivier pedig igazán vonzó név: papírfőformá szerint a Haláltánc művészi élményt ígért.

Miért hagyták ott mégis a nézők?

Legalább két ok miatt. Az egyik, hogy a Haláltánc nem film. Meghozta nem valami elvont esztétizálás értelmében, nem — mondjuk — a mai művészfilm normái szerint, hanem a legprimitívebben, szó szerint véve. Davis Giles egy színházi előadást

fényképezetett le, az angol National Theatre Company előadását. Többször kiderült már, hogy ez nem megy. A két műfaj annyira különbözik egymástól, lényeg szerint annyira mások, hogy a színházi előadások szó szerinti lefényképezése csak egészen kivételes esetekben járhat sikerrel. Most sem járt.

Annál inkább, mert Strindberg drámája *tengernyi hosszúságú*. A közönség — már az a része, amelyik ott hagyta a vetítést — csak a megszokott másfél óráig bírta.

De addig is unatkozott. Strindberg ugyanis — ez a második ok — *elavult*. Valaha, a századfordulón még nagyon merész, vakmerően bátor írónak számított. Úgy beszélt a házasságról, férfi és nő kapcsolatáról, olyan botrányosan modernül, hogy az emberek még csak kíváncsiságból is csodáltek műveit elolvasására. Ma már azonban *naívnak* hat. Naiv hajdani bátorsága és merészsége, naiv az a szemlélet, ahogyan a férfi és nő kapcsolatát vizsgálja. Lehet, hogy egy

Tudományos
ülések
az Akadémián

Az Akadémia közgyűlésének negyedik napján, csütörtökön délelőtt a föld- és bányászati tudományok osztálya befejezte másfél napos tudományos tanácskozását. A csütörtöki nap programjában többek között olyan kérdések szerepeltek, mint a geodéziával szemben támasztott társadalmi igények, a jövő bányászata, a szénhidrogén-bányászati kutatás és iparfejlesztés. Egész napos tanácskozást tartott a matematikai és fizikai tudományok, valamint a biológiai tudományok osztálya. Ezen az együttes ülésen délelőtt három korszerű fizikai mérőműszer biológiai alkalmazásáról volt szó. Az élő szervezetekben végrehajtható mágneses mérések, a komputeres mérés technika, valamint a modern nukleáris mérőműszerek biológiai alkalmazása foglalkoztatta a vita résztvevőit.

Ülést tartott a nyelv- és irodalomtudományi osztály is.

KÉPERNYŐ

Drámák a dróton

Liebmann Béla felvétele

Jaroslav Pokstefl: Sinkovits Imre

Jaroslav Pokstefl, a prágai kishivatalnok negyvenedik születésnapján telefonétesztet kap egy távoli kisvárosból: valaki meghalt. Valaki, aki tanúja volt 16 éves kora örömeinek. A vonal bont, de Pokstefl már nem tud szabadulni a készüléktől. Felfedezi az igazságot: a beszélgetések örökre a drótokban maradnak. Nyoma van annak is, ha a ka-

lót nem vesszük fel, vagy igen, letecszünk vagy nem, hosszan beszélünk, vagy szót sem szólnak, vidámak vagyunk, vagy meg kell kérdeznünk: „Mi sir ott mögötted? Egy gyerekocska van ott? Vagy egy kiscica?” A drót mindent megőriz, és egyszer felfedi a titkokat, „visszajátssza” a drámákat.

Ludvik Askenazy „Az Ön számlájára ment...” című darabja eredetileg hangjátéknak készült. Mihályfy Sándor alakította televíziós drámává, ezzel — a rendező Nemere Lászlóval együtt — szinte megoldhatatlan feladatra vállalkozott. Aki abban a szerencsés helyzetben van, hogy a rádióban hallotta már a hangjátékot, lehet, hogy sikertelen kísérletnek látta a szerdai tévéjátékot. Néhány kevésbé hatásos, megoldatlan részletet, a nagy műfaji különbségekből eredő dramaturgiai buktatókat felfedezhettünk, igaz. A színészek nagyszerű játéka azonban szinte észrevehetetlenné tudta tenni ezek legtöbbjét. Valamennyi szereplő csak pillanatokra jelenhetett meg. A lírai, vagy keserű, vagy drámai képek meglevenítői a hangszin, az arcjáték, a szem, mint a lélek mélységeit feltáró tükör. Az igazi művészet néhány lélegzetelállító percével ajándékozta meg a nézőket Bulla Elma az anya szerepében. Sinkovits Imrénél ezer arca van, régien tudjuk róla. De most pillanatonként változott, és mindig meggyőző volt. És hányféle arccal éli újra apró megalkuvásait, tragédiáit! Az összkép végül is jó. Az alkotókat ez esetben a színészek segítették át a műfajváltás nehézségein.

Ö. L.

S. E.

A szabvány
— az szabvány

Nem darabolják a csirkét Szeged boltjaiban — panaszkodnak hónapok óta némely háziasszonyok, akik azelőtt szívesen vásároltak kedvükre való darabokat: mellet, s combot drágábban, hátat, s püspökfalatot olcsóbban. Hiszen — bár bizonyosan a pénztárcákra is vannak szabványok — nem mindenkinek egyforma az ízlése, nem mindenkinek ugyanolyan mély a bukszája.

Szívesen bajlódtak a darabolással az eladók is, hiszen jobban fogyott az áru, meg a vevők is elégedettek voltak. Szívesen csinálták egészen addig a pillanatig, amíg egy minisztériumi rendelkezés értelmében néhány hónapja be nem tette lábát az üzletbe Szabvány Úr. Mert ő megparancsolta, hogyha már darabolják a csirkét, tessék levágni róla a körömet is stb., stb.

Szóval, olyan időrabló precizitást kívánt meg, hogy azt már a kereskedők sem tudták vállalni.

Az egyszerű olvasónak esetleg eszébe juthat, hogy miért vannak egyáltalán a megtisztított csirkén körömek, tehát kötelességünk felvilágosítani, hogy ez a szabvány csak a kiskereskedelemre vonatkozik, a baromfiiparra nem. Ha valaki egész csirkét óhajt venni, akkor körömet is kap hozzá, daraboltat pedig immár nem vehet, mert kiszolgálás helyett akkor körömvágással menne az ideje a kereskedőnek.

Így hát marad a körömragasztás: szabványt vagy csirkét vegyen az ember? Az előbbi állítólag valódi csemege, ha gondosan eldaraboljuk, jól megszózzuk, paprikázzuk, majd dinsztelt parafassal körítjük. Jó étvágyat!

V. M.

Román Zoltán
fuvolaestje

Szerda este rendezte meg a Bartók Béla Művelődési Központ Román Zoltán fuvolaestjét. Az ismert nevű fiatal, igen tehetséges művész változatos — Händel, Busser, Farkas Ferenc és Carrella kompozícióiból összeállított műsorát főkéntes technikával felkészültséggel játszotta végig. Szinkombinációs készsége szintén meglepően sok, érdekes, finom árnyalattal gazdagította magasrendűen kiművelt hangszerjátékát, mellyel a legváltozatosabb színű hangszerekkel — zongora, hárfa — vagy az énekhanggal is a legkisebb disszonancia nélkül el tudott vegyülni. Különösen Casella: Siciliana és burleszk című művének virtuóz előadásával aratott emlékezetes sikert.

A műsorban közreműködő Liszt-díjas Horváth Eszter gyönyörűhangú, mélyen átért éneklése — Benelli: Cavatina, Restighi: Dalok — valamint Weninger Richard az ismert nevű szegedi hárfa-művész briliánsan előadott szólójátéka — Donizetti: Hárfa-szóló a Lammermoori Lucia című operából — és szép hangszerkísérete emelték az est fényét. Külön meg kell említeni V. Szőnye Katalin, a Tömörkény István zene-művészeti szakközépiskola tanárának minden zenei stílushoz biztosan alkalmazkodó tökéletes zongorakíséretét, amely sokban hozzájárult a koncert nagy sikeréhez.

K. L.

Műanyag panelekből
sertéskombinátok

Csongrád megye három közös gazdaságában: a nagyéri Vörös Lobogó, a szegedi Felszabadulás és a makói Úttörő Tsz-ben műanyag felhasználásával korszerű sertéskombinátok épülnek. A tervezett három hizlaldát már felállították és az év végén átadják az állattenyésztőknek. A makói Úttörő Tsz 60 iparos szakembere előregyártott műanyag panelekből eddig 12 épületer szerelt össze és szeptemberben megkezdte a betelepítést. Évente 8400 hizót bocsátanak majd ki.